

9. **Педагогические** идеи Роберта Оуэна. Избранные отрывки из сочинений Р. Оуэна / вступит. очерк А. Анекштейна. – М. : Гос. учеб.-педаг. изд-во Наркомпроса РСФСР, 1940. – 264 с. [Pedagogicheskie idei Roberta Ouena. Izbrannyye otryivki iz sochineniy R. Ouena / vstupit. ocherk A. Anekshyteyna. – М. : Gos. ucheb.-pedag. izd-vo Narkomprosа RSFSR, 1940. – 264 s.].

10. **Таранов П. С.** Управление без тайн / П. С. Таранов. – Донецк : Сталкер, 1997. – 448 с. [Taranov P. S. Upravlenie bez tayn / P. S. Taranov. – Donetsk : Stalker, 1997. – 448 s.].

11. **Тумим-Альмединген Н. А.** Педагогические опыты и взгляды Р. Оуэна / Н. А. Тумим-Альмединген ; под ред. Е. Я. Голанта (отв. ред.) [и др.]. – М. : Гос. учеб.-педаг. изд-во М-ва просвещения РСФСР, 1960. – 164 с. [Tumim-Almedingen N. A. Pedagogicheskie opytyi i vzglyady R. Ouena / N. A. Tumim-Almedingen ; pod red. E. Ya. Golanta (otv. red.) [i dr.]. – М. : Gos. ucheb.-pedag. izd-vo M-va prosvescheniya RSFSR, 1960. – 164 s.].

12. **Owen R.** A development of the principles and plans on which to establish self-supporting home colonies; as a most secure and profitable investment for capital, and an effectual means permanently to remove the causes of ignorance, poverty, and crime; and most materially to benefit all classes of society; by giving a right application to the now greatly misdirected powers of the human faculties and of physical and moral science / R. Owen // London. – Published by the home colonization society, 57 pall mall, and sold by all booksellers, 1841.

Надійшла до редколегії 18.08.15

УДК 35.008

Юрій АНГЕЛОВ

*Національна академія державного управління
при Президентіві України*

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління

ОСОБЛИВІ УМОВИ СУЧАСНОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ: ЗМІСТ ТА ПРИНЦИПИ

Визначаються базові напрями формалізації особливих умов як факторів впливу на систему державного управління. Виокремлюються особливі умови як прояв зовнішнього чинника реформ у системі державного управління. Досліджується ефективність реалізації інституціональної реформи в Україні та особливостей трансформації державно-управлінського механізму. Аналізується сучасний стан системи державного управління в контексті внутрішніх та зовнішніх викликів. Наводяться особливі умови реалізації влади

© Ангелов Ю. В., 2015

в системі публічного управління. Характеризуються сучасні тенденції трансформації публічного управління на регіональному та локальному рівнях. Проводиться порівняльний аналіз національної та європейської системи принципів публічного управління. Для подальшого аналізу пропонуються напрями раціоналізації державного управління в особливих умовах.

Ключові слова: державне управління, особливі умови, трансформація, європейська інтеграція, принципи управління.

Yurii Angelov. Special conditions of modern state-building: content and principles

The basic directions of the formalization of the special conditions as factors of influence on public administration defines. Special conditions as a manifestation of the external factor of the reforms in the public administration system are identified. The effectiveness of implementation of institutional reforms in Ukraine and peculiarities of the transformation of the state management mechanism are investigated. The current state of public administration in the context of internal and external challenges are analyzed. Given the special conditions for the implementation of power in the system of public administration. The transformation of public administration at regional and local levels are describer. Comparative of national and European principles of public administration are analysed. The further of the trends of rationalization of public administration in special circumstances is proposed.

Key words: public administration, special conditions, transformation, European integration, principles of administration.

Процес демократизації публічної адміністрації є однією з передумов інтеграції України до європейських і світових політичних та економічних структур, зокрема до Європейського Союзу. Ідеться про реформування, насамперед, центрального апарату, що займається державним управлінням. З позицій напрацювання методології дослідження зазначимо, що зазвичай у вітчизняному державному управлінні використовується термінологія, що перейшла ще з радянської адміністративно-правової доктрини. Добре відомий усім термін «державне управління» є перекладом з англійської мови поняття «публічна адміністрація», хоча при детальнішому зіставленні цих категорій видно, що вони не є тотожними (друге є значно ширшим). Що стосується пострадянської адміністративно-правової доктрини, то, як зазначає більшість науковців, вона відображає й обслуговує так звану державоцентристську ідеологію, за якої державницькі інтереси, тобто «благо держави», превалюють над інтересами людини і, зрештою, усього суспільства. На противагу цьому в основу нової адміністративно-правової доктрини має бути покладена протилежна – «людиноцентристська» – ідеологія, згідно з якою держава має служити інтересам громадян шляхом усебічного забезпечення пріоритету їх прав, свобод та інтересів у сфері діяльності органів публічної адміністрації: органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Значний спектр наукових праць із проблематики формування системи органів влади в Україні дає можливість усебічно проаналізувати систему управлінської діяльності, простежити закономірності розвитку такої системи, розглянути структурні характеристики та тенденції організаційного розвитку владного механізму в державі завдяки взаємовпливу різнорівневих органів влади. Зокрема, квінтесенцією наукових досліджень трансформаційного розвитку України є висновок про те, що процес становлення України як держави проходить певні етапи (усвідомлення суті незалежності, розбудова атрибутів держави, створення нової економічної та політичної системи) з відступами, загрозами політичного протистояння і протидії на всіх рівнях. При цьому правомірним є обґрунтування доцільності зростання політичної ролі глави держави в ситуації, коли особливі умови державного управління стають вагомим фактором впливу на реалізацію інституціональних реформ.

Особливі умови трансформаційного процесу на кожному етапі адміністративної реформи мають спиратися на ретельний аналіз попереднього вітчизняного досвіду реформування, оскільки це дасть змогу врахувати зміст та характерні особливості, що мали місце в здійсненні перетворень, з метою уникнення негативного досвіду в майбутньому, а також виділити позитивні нововведення, які належить зберегти та розвинути. У зв'язку з цим в останнє десятиліття і у вітчизняній, і в зарубіжній науці порушуються дискусійні, проблемні питання стосовно здійснення конституційної, адміністративної і часто пов'язаної з нею адміністративно-територіальної реформи в певному інтегративному поєднанні. Такі реформи хоча і є достатньо самостійними процесами в державному управлінні, проте в системному вигляді являють собою особливі умови державотворення, іманентно властиві національній системі управління.

Окремі організаційно-правові питання врахування особливих умов у процесі трансформації владного механізму в Україні розглядалися в працях багатьох дослідників. Насамперед варто зазначити напрацювання відомого вченого В. Авер'янова, який системно підійшов до проблеми і фактично є лідером української науки у вивченні цього питання. Окремими проблемами адміністративної реформи в Україні займаються і зробили вагомий внесок вітчизняні вчені: О. Андрійко, В. Бакуменко, В. Баштанник, О. Бандурка, В. Білоус, Ю. Битяк, М. Вавринчук, Р. Войтович, Н. Гончарук, Н. Гутарева, В. Кампо, Р. Калюжний, В. Колпаков, А. Комзюк, В. Копейчиков, С. Кравченко, О. Крупчан, Є. Кубко, В. Марчук, Н. Нижник, В. Опришко, П. Пацурківський, В. Петков, О. Петришин, М. Пухтинський, В. Ребало, А. Селіванов,

В. Цветков, В. Шамрай, В. Шаповал, Ю. Шемшученко, В. Шкарупа та ін. Проблемами адміністративного реформування також займалися російські дослідники Г. Атаманчук, Д. Бахрах, Ю. Козлов, Б. Лазарев, Н. Глазунова, Ю. Тихомиров та ін.

Проте, на наш погляд, рівень наукового опрацювання сучасних процесів адміністративного реформування в контексті виокремлення особливих умов проведення реформ потребує більш ґрунтовного дослідження. Оскільки ж феномен «особливі умови» не формалізовано, стандартні методики оцінювання ефективності реформ не відображають реальну картину подій. Не повною мірою розкриті питання щодо визначення пріоритету здійснення реформування, потребують подальшого вдосконалення й методологічні та організаційно-правові засади розробки нормативно-правових документів щодо планування та здійснення адміністративної реформи (концепцій, стратегій, планів тощо).

Актуальність наукового аналізу організаційно-правових засад державного управління в системі наднаціональних інтеграційних процесів зумовлена комплексом факторів. До найголовніших із них належить: по-перше, той факт, що на етапі суспільно-політичних трансформацій в Україні відсутня стала система зовнішньо- та внутрішньополітичних пріоритетів, що сприймаються суспільством як визначальний напрям розвитку держави. Концептуальні засади багатовекторності і стратегічного партнерства як імперативу політики української держави на даний час не сформовані в адміністративно-політичному й суспільному сприйнятті як цілісна програма національного розвитку, а законодавчі акти на сьогодні системно не вирішують базового завдання управління на центральному рівні – визначення вектору національного інтеграційного процесу. По-друге, останнім часом в Україні стала очевидною загальна тенденція до посилення ролі держави як суб'єкта політичної влади та одночасного звузнення її ролі як безпосереднього суб'єкта в системі міжнародних відносин, що негативно позначається в контексті формування політики інтеграції до вже існуючих міжнародних організацій і міждержавних утворень. Такий стан певною мірою пояснюється політичними факторами, зміною геополітичної ситуації, трансформацією системи міжнародних організацій. Водночас малодослідженою є проблема раціоналізації відносин у системі наднаціональних (наддержавних) інтеграційних процесів на рівні «країни-члени інтеграційних об'єднань». По-третє, у науці державного управління майже не досліджені роль і місце громадянина національної держави в процесі формування системи наддержавного управління, що спричиняє ймовірну ідеологічну кризу управління як на

національному та регіональному рівнях, так і на рівні наднаціональних (наддержавних) структур, оскільки посилення опосередкованості управління, домінування в управлінні механізму делегованих повноважень руйнує власне концептуальну ідею поєднання людських спільнот як мети інтеграції. Поєднання зазначених напрямів є середовищем особливих умов у державному управлінні.

З огляду на вищезазначене вважаємо за необхідне уточнити конституційні норми, що дозволить вирішувати завдання національного інтеграційного процесу. Такий стан речей вимагає забезпечення розвитку України за алгоритмом суспільного розвитку європейських держав, забезпечення міжнародної співпраці в політико-правовій та соціально-економічній площині, формування інструментів та механізмів суспільної підтримки реформ. Саме за таких обставин у нагоді стане вивчення зарубіжного досвіду конституційних перетворень та дослідження зовнішньополітичних аспектів реалізації курсу країн Центральної та Східної Європи на інтеграцію до Європейського Союзу, що може мати не лише теоретичне, але, передусім, і практичне значення. Отже, є можливість вирішити базове завдання науки державного управління – встановлення конституційних засад демократизації державотворчих процесів і оптимізації систем державного управління, напрацювання теоретико-методологічних засад державного управління як цілеспрямованого впливу держави на стан і розвиток суспільних процесів та відносин з метою досягнення цілей реалізації функцій держави через діяльність органів державної влади та в межах визначених законом повноважень органів місцевого самоврядування, демократизації державотворчих процесів і оптимізації систем державного управління, дослідження соціальних та історичних джерел їх виникнення, закономірностей та тенденцій розвитку України як європейської держави.

Мета статті полягає у визначенні базових напрямів формалізації особливих умов як факторів впливу на систему державного управління в контексті реалізації конституційної та інституціональної реформ в Україні. Завданнями дослідження є аналіз сучасного стану системи державного управління в контексті внутрішніх та зовнішніх викликів, особливих умов реалізації влади в системі публічного управління, сучасних тенденцій трансформації публічного управління на регіональному та локальному рівнях.

Управлінська наука розглядає суспільство як цілісну, складну, динамічну, самокеровану систему, розвиток якої підпорядкований об'єктивним законам. Суспільство – найвищий тип соціальної організації – існує тільки тоді, коли функціонує як складне цілісне

утворення [1, с. 40]. Таким системам властиві різноманітні процеси управління. Із цим пов'язана ще одна проблема – співвідношення стихійного і свідомого, об'єктивного й суб'єктивного в регулюванні суспільного життя. Об'єктивні закони функціонування й розвитку суспільства діють при посередництві всіх видів регулювання.

Для створення ефективної системи державного управління, здатної розв'язувати складні проблеми суспільства в особливих умовах державотворення, необхідно, щоб така система була більш різноманітною, ніж усе суспільство [2, с. 15]. У той самий час за роки незалежності визначилися найбільш суттєві проблеми розвитку державно-управлінської діяльності в Україні: недосконалість законодавчої бази, невирішеність питань розмежування владних повноважень, початковий етап становлення фінансово-економічної автономності. Такий стан пов'язаний із несформованістю структур влади; браком достатньої кількості кадрів, здатних діяти самостійно на рівні прийняття рішень та забезпечення їх реалізації; відсутністю у світовій практиці досвіду оптимального переходу від авторитарного до демократичного управління за короткий час. При цьому правомірним є обґрунтування взаємозалежності стану політичного консенсусу в суспільстві та зростання політичної ролі глави держави.

Однією з основних особливостей органів державної влади загалом і органів виконавчої влади зокрема є системність. Система органів виконавчої влади – це сукупність взаємопов'язаних складових (окремих органів та їх структурних підрозділів), які утворюють самостійні підсистеми з певними особливостями структури, функцій, компетенції. Система та підсистеми органів виконавчої влади мають відповідні організаційні структури, які відображають взаємозв'язки між окремими ланками системи і підсистем, субординацію по вертикалі та горизонталі, стосунки з вищими органами, підпорядкованими й підконтрольними об'єктами. Оптимальність організаційних структур цієї системи є одним із чинників підвищення ефективності виконавчої влади. Між цими рівнями передбачені субординаційні відносини. Відповідно системі місцевих органів державної виконавчої влади властиві такі ознаки: сукупність взаємопов'язаних, тісно взаємодіючих елементів, відносно самостійних за функціональним принципом; внутрішня організованість системи, що перетворює її на єдине цілісне явище зі спільною метою.

Важливо наголосити, що місцеві державні адміністрації є місцевими органами виконавчої влади. Вони входять до системи органів виконавчої влади і в межах повноважень виконують свої функції на території відповідних адміністративно-територіальних

одиниць, а також реалізують повноваження, делеговані їм відповідними органами місцевого самоврядування. Безперечно, держава як носій загальнонаціональних інтересів має відігравати провідну роль як у створенні та постійному вдосконаленні концептуальних основ, інституціональних механізмів реалізації регіональної політики, так і в реалізації конкретних місцевих проектів і програм. Але з досвіду багатьох країн стосовно процесу демократизації та різних форм політичної участі населення в суспільному житті видно, що в умовах зростання багатогранності напрямів діяльності суспільства, його диференціації та індивідуалізації в усіх сферах суспільного життя будь-який державний апарат настільки віддалений від інтересів індивіда, що не спроможний враховувати місцеві особливості та інші специфічні умови життя громад. Тому цілком логічною є теза, що для більш ефективного управління регіонами в країні має зростати роль регіонального і місцевого самоврядування, громадських організацій, які є більш наближеними до інтересів громад і регіонів.

На нашу думку, загальною метою сучасних досліджень науки державного управління має бути напрацювання методології аналізу конституційно-правових засад державного управління в межах національного інтеграційного процесу. Адже реалізація мети можлива внаслідок поєднання дослідження концептуальних засад формування зовнішньої політики держави одночасно із встановленням владноформуючих тенденцій в Україні під впливом політичних перетворень. Так само важливо виокремити етапи формування системи державного управління в Україні та довести той факт, що фундаментальним принципом національного інтеграційного процесу є становлення європейської ідентичності української держави (за усталеної національної ідентичності України як незалежної держави); обґрунтувати актуалізацію європейського вибору як основного фактору трансформації політичної системи України, що має визначальний вплив на розробку і реалізацію зовнішньополітичної стратегії країни.

У науці державного управління зазначеній проблематиці конституційно-правових засад державного управління приділено увагу в комплексних дослідженнях загальних засад реалізації державної влади [3; 4]. І все ж за сучасних умов такий науковий напрям характеризується двома проблемними аспектами. З одного боку, дослідження функціонування системи державного управління фокусуються на формі й зовнішньому змісті державно-управлінської діяльності, при цьому втрачається логіка системного дослідження. До того ж малодослідженою темою є питання стохастичності (існує навіть теза про перервність) державного

управління в наднаціональних інтеграційних процесах. Складається враження, що інтеграційний процес у державі існує дискретно, залежно від особистісних факторів політиків, має періоди піднесення та спаду – отже, відсутня системна складова участі держави в інтеграційному процесі. З іншого боку, наявні дисертаційні роботи щодо проблем інтеграційного процесу в науці державного управління досліджують більшою мірою зовнішній вимір інтеграційного процесу, фокусують увагу на наднаціональному (європейському) рівні, залишаючи малодослідженими питання розробки ефективних державно-управлінських рішень в Україні в територіальному, галузевому, соціальному, суспільно-політичному, і навіть адаптаційно-правовому вимірі. Відповідно актуальним завданням державного управління є вирішення проблеми конституційно-правової регламентації національного інтеграційного процесу з позицій удосконалення державно-управлінської діяльності.

Дослідження особливих умов забезпечення державного управління з позицій історико-теоретичного аналізу дозволило вказати на ключовий аспект формування національного інтеграційного процесу: ефективна реалізація національного зовнішньополітичного курсу на інтеграцію до ЄС можлива за умов упровадження системного підходу до вирішення завдань стратегічного партнерства, перш за все з країнами-членами ЄС, і водночас забезпечення активної участі України в діяльності європейських та євроатлантичних структур безпеки в межах підписаних угод, які ратифіковані Верховною Радою України. Крім того, важливо вказати на проблему, що негативно впливає на розвиток національного інтеграційного процесу – відсутність підготовлених концепцій реалізації євроінтеграційної політики на регіональному та галузевому рівнях, аналітичних матеріалів з питань вивчення та впровадження зарубіжного досвіду формування спільних політик наднаціональних утворень.

Важливо наголосити, що саме сьогодні напрацювання системних характеристик наближення національної держави до ЄС відбувається в принципово відмінних від попередніх етапів умовах. По-перше, на даний час процеси поглиблення інтеграції й географічного наближення проходять одночасно, вживається визначення «подвійне розширення». По-друге, масштаби розширення є найбільшими за історію ЄС, тим більше що країни мають досить різномірну економіку. По-третє, відбувається процес внутрішньої трансформації ЄС. Сучасний етап розширення має два узагальнені варіанти розвитку: перший – проведення найбільш небезпечного «інтеграційного проекту» через ризик нестабільності;

другий – розширення безумовно є напрямом розвитку ЄС, посилення світового статусу, зростання ресурсного потенціалу.

Саме тому доцільно з позицій аналізу особливих умов реформування державного управління в умовах євроінтеграційних процесів, викликаних конституційною реформою, визначити етапи становлення, проблеми, структурні характеристики та тенденції організаційного розвитку національних систем управління в умовах сучасних євроінтеграційних процесів, встановити сталі динамічні тенденції розвитку національної держави та трансформації державного управління в такому процесі. При цьому слід урахувати напрацювання науки державного управління, юридичної, економічної та політичної наук задля системного оновлення демократичної концепції державного управління, адаптацію такої концепції до умов перехідного суспільства. За таких умов сучасна концепція модернізації може бути презентована суспільству як програма з довгостроковими пріоритетами та може бути використана як теоретична модель під час розробки нового та уточнення положень чинного національного законодавства у сфері державного управління та державної служби. На таких засадах у новому аспекті розкриваються особливості становлення та організаційно-правові засади управлінської діяльності в складних адміністративних системах.

Виокремлення такого поняття, як «особливі умови діяльності» не є випадковим. Адже саме особливі умови дозволяють охарактеризувати посадових осіб як виокремлену групу державних службовців, оскільки не всі державні службовці уповноважені безпосередньо виконувати управлінські функції держави, наділені прерогативою здійснювати державну владу, представляти державу. Залежно від умов діяльності посадові особи являють собою групу державних службовців, відокремлену на основі особливостей їхнього статусу, що може бути охарактеризований як публічно-правовий, оскільки безпосередньо пов'язаний з реалізацією прерогатив державної влади, визначених законодавством переліком державно-владних повноважень. Отже, залежно від особливих умов посадових осіб державного апарату можна розділити на такі групи: 1) особи, що безпосередньо виконують функції державної влади (вищі посадові особи, статус яких регулюється Конституцією й окремими законами України, судді, прокурори); 2) особи, що перебувають на службі в державних органах і їхньому апараті відповідно до Закону України «Про державну службу» та інших законодавчих актів про організацію і діяльність державних органів; 3) особи, що займають керівні посади в органах управління державних установ і організацій; 4) особи, що мають виборчий мандат. За такого підходу особливі умови державно-управлінської діяльності в органах публічної влади полягають, по-

перше, у правозабезпечувальному характері державно-управлінської діяльності; по-друге, у специфічних умовах функціонування системи державного (публічного) управління, таких як: єдиноначальність, службова дисципліна, визначені законом умови проходження служби; по-третє, у тому, що значна частина посадових осіб органів публічної влади має статус представників влади (держави), які уповноважені застосувати заходи адміністративного примусу; по-четверте, сама діяльність органів публічної влади створює умови для реалізації їх функцій, відповідно до концепту соціальної, правової держави.

Важливого значення набуває розробка сучасної парадигми реформування державного управління, що базується на детермінації закономірностей розвитку національної держави в умовах євроінтеграційних процесів. Це, по-перше, закономірності розвитку національних систем публічного управління країн Європи. По-друге, закономірності розвитку національних систем публічного управління країн пострадянського простору. По-третє, закономірності розвитку національної системи публічного управління в Україні. Системний аналіз напрямів трансформації державного управління на рівні національної держави в сучасному демократичному контексті розвитку національної держави, змін ролі національної держави в міжнародних відносинах дозволяє визначити сучасне державне управління як вплив держави на стан і розвиток суспільних відносин, поведінку та діяльність особи з метою досягнення цілей і реалізацію функцій держави через діяльність органів влади з урахуванням впливу наднаціональних чинників. Важливим завданням реформування організаційно-правових засад державного управління є приведення системи влади в Україні у відповідність до світових (європейських) стандартів суспільного управління з урахуванням національних інтересів і процесів структурування наднаціональних систем управління.

Саме тому характерною ознакою реформування державного управління на сучасному етапі державотворення в межах складних адміністративних систем є вплив зовнішньополітичних факторів, наднаціональне спрямування трансформації державного управління, розвиток принципово нового типу управління – делегованого управління.

Список використаних джерел / List of references

1. **Авер'янов В. Б.** Належне урядування / В. Б. Авер'янов, В. П. Тимошук // Посилення співпраці між Україною та ЄС щодо утвердження верховенства права в Україні : аналіт. доп. та рек. / В. Авер'янов [та ін.]. – К. : Міжнар. фонд «Відродження», 2006. – С. 79–96 [Averianov V. B. Nalezhne uriaduvannia / V. B. Averianov, V. P. Tymoshchuk // Posylennia spivpratsi mizh Ukrainoiu ta YeS shchodo utverdzhennia

verkhovenstva prava v Ukraini : analit. dop. ta rek. / V. Averianov [ta in.]. – К. : Mizhnar. fond «Vidrodzhennia», 2006. – S. 79 – 96].

2. **Бакуменко В. Д.** Формування державно-управлінських рішень: проблеми теорії, методології, практики : монографія / В. Бакуменко. – К. : Вид-во УАДУ, 2000. – 328 с. [Bakumenko V. D. Formuvannia derzhavno-upravlinskykh rishen: problemy teorii, metodolohii, praktyky : monohrafiia / V. Bakumenko. – К. : Vyd-vo UADU, 2000. – 328 s.].

3. **Барановський Ф. В.** Становлення демократичної політичної системи та процес європейської інтеграції України: фактори взаємовпливу : дис. ... д-ра політ. наук : 23.00.02 / Барановський Фелікс Володимирович. – К., 2009. – 396 с. [Baranovskiy F. V. Stanovlennia demokratychnoi politychnoi systemy ta protses yevropeiskoi intehratsiï Ukrainy: faktory vzaiemovplyvu : dys. ... d-ra polit. nauk : 23.00.02 / Baranovskiy Feliks Volodymyrovych. – К., 2009. – 396 s.].

4. **Баштанник В. В.** Впровадження європейської інтеграційної технології в системі публічного управління у контексті майбутнього розширення ЄС / Баштанник В. В. // Zarzadzanie i marketing. Zeszyty naukowe Politechniki Rzeszowskiej. – 2009. – № 3. – С. 35 – 47 [Bashtannyk V. V. Vprovadzhennia yevropeiskoi intehratsiïnoi tekhnolohii v systemi publicznego upravlinnia u konteksti maibutnoho rozshyrennia YeS / Bashtannyk V. V. // Zarzadzanie i marketing. Zeszyty naukowe Politechniki Rzeszowskiej. – 2009. – № 3. – S. 35 – 47].

Надійшла до редколегії 06.08.15

УДК 351

Костянтин МАШНЕНКОВ

*Національна академія державного управління
при Президентіві України*

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління

ДИКА ПРИРОДА В АКСІОСФЕРІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Аналізується феномен державного управління в аспекті його розмежування на управління техно- та екосферою країни. Управління екосферою держави розглядається як вплив на розвиток окультуреної та дикої природи. Висвітлюються основні підходи до окреслення змісту поняття «дика природа» в контексті державно-управлінського дискурсу. Експлікуються причини технократичного фетишизму та антиекологізму в державному управлінні. Обґрунтовується необхідність обмеження експансії техносфери та масштабів окультурення природи і розширення частки дикої природи в біосфері країни. Пропонуються критерії оптимальності в контексті переоцінки статусів

техносфери, окультуреної та дикої природи в аксіосфері державного управління.

Ключові слова: держава, ціннісні орієнтації державного управління, екологічна функція держави, дика природа, окультурена природа, техносфера.

Kostiantun Mashnenkov. Wildlife in the eco-sphere of public administration

The phenomenon of public administration in the aspect of its division of management of techno- and eco-sphere of the country is analyzed. Management of eco-sphere of the state is considered as an influence on the development of cultivated and wild nature. The key approaches to evaluating the content of the concept of «wildlife» in the context of public administration discourse are explained. The causes of technocratic fetishism and anti-ecology in public administration are explicated. The necessity to limit the expansion of the technosphere, and the extent of cultivation of nature and wildlife share expansion in the biosphere of the country is proved. Optimality criteria are offered in the context of the reassessment of the status of the technosphere, cultivated and wild in the eco-sphere of public administration.

Key words: state, value orientations of public administration, ecological function of the state, wildlife, cultivated nature, techno-sphere.

Коли сьогодні заходить мова про природоохоронну діяльність держави та суспільства, вкрай рідко уточнюється, про яку саме природу йдеться. Тому поза увагою лишається природа первісна, дика, людиною істотно не змінена. При цьому частка природи, яку можна назвати дикою, лишилася незначною і продовжує швидко зменшуватися в усіх країнах світу. Україна належить до тих країн, де дикої природи лишилося особливо мало, а темпи її подальшого зменшення є особливо загрозливими. Зазначене ставить проблему збереження та відтворення дикої природи у фокус державно-управлінської та соціально-політичної рефлексії.

Сьогодні в державному управлінні, політології та соціології значно збільшується кількість праць, присвячених екологічній політиці, однак питання дикої природи порушується в них рідко, а якщо й порушується, то побіжно (О. А. Васюта, О. С. Заржицький, В. С. Кравців, І. В. Кряж, О. Я. Лазор, А. О. Надежденко, Т. Ю. Перга та ін.).

Імпліцитно, а інколи й експліцитно постулюється, що природа «вдосконалена», окультурена людиною має значно вищу цінність ніж природа дика. Дика природа є такою, яку люди просто не встигли «вдосконалити» і перетворити відповідно до потреби. Це має бути надолужено в майбутньому. Те що в процесі окультурення природи часто відбувається її спотворення, а не вдосконалення розглядається як прикрі втрати на шляху до благородної мети – поліпшити життя людини, заради якої природа й існує.

Останнім часом у державній екологічній політиці розвинутих